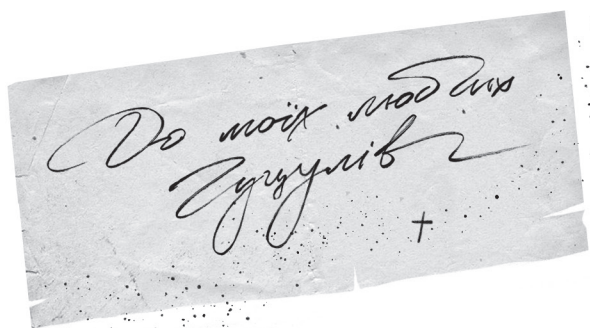

◆ АНДРЕЙ ШЕПТИЦЬКИЙ ◆

◆ БРУСТУРИ ◆

УДК 821.161.2

Ш 48

Шептицький А.

До моїх любих гуцулів [послання] / Андрей Шептицький. — Брустури : ТОВ «Дискурс» : вид-во «Брустури», 2024. — 96 с.

ISBN 978-617-8326-36-4

У вересні 1899 року єпископ Станіславівський Андрей Шептицький з архіпастирським візитом відвідав Косівський деканат на Гуцульщині. Тут він, окрім здійснення богослужінь і виголошення проповідей, знайомився з укладом життя гуцулів, їхніми звичаями й говіркою, засновував читальні й дарував книжки, переконував людей в необхідності освіти.

Через рік після цієї подорожі, 20 листопада 1900 року, Андрей Шептицький написав послання «До моїх любих гуцулів», у якому дякував за торішнє тепле прийняття; продовжував наставляти у питаннях віри, освіти, належної християнам поведінки в родині й суспільстві; радив, як матися з грошима й залагоджувати майнові справи, як вести господарство й виховувати дітей.

З великої поваги і любові до адресатів Андрей Шептицький написав своє послання гуцульським діалектом, який збережено в нашому виданні. Також тут уміщено текст української письменниці Люби-Параскевії Стринадюк, яка в художньому стилі описує візит Станіславівського єпископа на Гуцульщину, звідки вона родом. Тому передає враження вже самих гуцулів від знайомства зі своїм духовним пастирем.

Усі права застережено. Жодну частину цього видання не варто відтворювати будь-яким способом без письмового дозволу видавництва.

© Видавництво «Брустури», видання, 2024

До моїх любих гуцулів!*

Пастирський лист до вірних Косівського деканату, писаний у Братківцях, під Станиславовом, даний у дні Св. Архистратига Михаїла р. Б. 1900

* Публікується за виданням «Твори Митрополита Андрея Шептицького» (Львів, 1935).

Пам'ятка з канонічної візитації

1. Перейшовши ваші красні гори, пізнав сми, ек ви жиєте, і полюбив сми вас так, шо дуже банно було мені вас опускати. Та й, ек вернув сми д'хаті, міркував сми над тим, ек би я міг ше й надалі над вами працювати. Тогди подумав собі, шо вам буде мило і хосенно, ек осібним письмом зберу хоть найважніше з тих наук, екі сми вам голосив, ек пробував з вами.

Самі сте вигіли, шо ни желував сми для вас ані сил, ані здоров'я. Ек міг — чесом і захриплим голосом — проповідав сми вам Слово Боже. Ви охотне слухали мої бесіди і брали сте собі її до серця. Через це ми си так обопірне пізнали, так си шіре полюбили, тільки злотних ниток любви понасновувало-си межи мнов а вами, шо ретелно приймете вид мене радо і це письмо, еке вам здалеку посилаю. Я хочю ним утвердити вас у добрім, а остеречі вид злого; хочю, аби ви мали й на письмі вид мене науку, шо її би сте могли

чъитати у чъитальнях, екї сми вам у кождім селі позакладав. Ви це памнетаєте і уже знаєте, ек сми вам говорив за ні.

Скрізь поміж вами найшов сми шірих та добрих христен, шо уни мені обіцели: письменні — шо будут усекі добрі книжки чъитати, а неписьменні — шо цего чъитані будут уважливо слухати.

Це справило мені тогди велику утіху, бо от і сегодне, коли цес мій лист посилаю, то уже і знаю, шо ни буде у наших горах ані одної душі христенцкої, шо д'ний би моя бесіда ни зайшла. Буде цес мій лист — то Слово Боже, шо у нім написано, — перечъитаний і на полонинах, і на царинках, і у хатах, і при роботах.

Послухают цего чъитані і старі, шо уже ни довго та й мают умирати та передь суд Божий ставати, послухают і молоді, та й, може, і на ціле жите шош з него затем'ют собі.

Тиму сегодне, ек цес лист пишу, міні си видит, шо вас усіх маю передь собов так близко, екбих вигів ше тот шірий, сердешний гуцулский народ, ек мене слухав, еки сми ему Слово Боже проповідав, і серце ми си б'є з радости, шо можу ше раз до него відозватися і Слово Боже ему голосити.

Подєка за файну гостину

2. Насамперідь хочю вам красно подєкувати, шо ви мене, свого єпископа, єк слугу Христового сердешно приймали і скрізь охотне слухали. Та й мусю вас і пофалити за вашу глібоку віру і теплу набожність, з котров єсте си горнули до светої сповіди та й до светого закону.

Та й ше мусю осібне тих з вас пофалити, шо у цілім своїм житю твердо тримаютьси светої віри і Божий Закон єк лиш можут сповнеют. І цих, шо у супружестві мирно та й прикладно жиють, гіти свої віховуют по-христенцки та й сокоте вид усекого згіршеня. І цих, шо зачъитані на горівку, присєгу свою вірне тримают. І цих, шо файно та й примірно по-христенцки жиють, та й ше й других приміром своїм до христенцкого житя заохочуют. І цих, шо до церькови шонегілі і света ходют, хоть церькова чесом май делічько.

А на велику потіху цих усіх праведних та й добрих христен, скау їм сєгодне, шо ни мине їх заплата у небі. «Радуйтиси і веселітиси, бо заплата ваша велика у небі!»

Добрий пастир шукає загубленої овечьки

3. Але коли сми у вас гостив, то найперіть шукав сми грішників, аби їх навернути до Бога, так, ек Син Чьоловічьий прийшов «шукати і спасти погибшого».

Єк добрий вівчер скрізь шукає віуці, шо пропала, і питає, та й накликає, та й надслухає, ци уна де ни обізвеси, так і я скрізь по ваших горах шукав та й кликав і глипів за грішниками. Така сама моя робота і сегодне.

Тиму й ни дивуйтиси, шо мусю вас зроби́ти уважливими на деекі пороки і гріхи, екі сми найшов у вас. Та й ни збануйте, шо вам за усе вікажу, шо лиш злого найшов сми поміж вами.

Блудство — найнибезпешніший гріх

4. А перша і найважливіша річ, яку вам хочю сьогодні написати, от яка: є поміж вами один гріх, найбурший і найнибезпешніший, який лиш є на світі, що його мусите доконче вірвати та вікоренити з-помежи себе, як вам лиш миле дочесне шісте і спасеніє вічне. Тим страшним гріхом є блудство і усі гріхи, що си против'ють шестій заповіді Божій.

Люди за вас по світі каут, ба й по книжках пишут, що ни мене і сотка літ, а ви усі загибнете і марне пропадете.

Ни гнівайтесь, що шіре вам це кау, бо що пишу, то пишу ни з гніву, а з любви, та й для вашого добра.

І я так міркую, братя мої сердешні, що як ни озметеси усіма силами, аби вікоренити з-помежи себе цес гріх, то багато з ваших родин марне згине, а лишітси по них хиба сама ганьба.

Хоть пізнав сми багато чесних і набожних христен, що у їх хаті цес гріх ни загостив,

але нема, видитси, і одного вашого села, де би хоть кілька хат вогнем цього гріха ни горіли. А так, ек пожір з хати до хати переходит (там, де село так будоване, шо хата при хаті стоїт, ек на долах), так тиж подібно і цес гріх з одної хати переходит до другої та й може займити ціле село. Тиму і ни дивуйтеси, шо коли смих покмітив у ваших селах цес пожір гріха нечестого, то тим письмом хочю, ек у великий дзвин, на гваут удерити, а на усіх христен великим голосом крикнути: «Люде добрі, ратуйте! Вогонь у селі!».

«Ви, грішники, що спите, обудітси з гріха, корнейтиси. Ратуйтеси, бо хата над вами горит!»

Шо віходить з блудства

5. Аби цес мій голос розійшовси по усіх ваших селах, аби дійшов до кожної хати і відгомоном ше довго накликував до ретунку, я віложу, еке страшне віходить з блудства.

Хочю вам показати, шо цес гріх страшний та мерзенний передь Богом та передь людьми. А на кінци сказати вам спосіб, ек би ви могли ваші села вид цього гріха очестити. Тиму оповім вам ше зі Старого Закона, передь Ісусом Христом, ек-то Бог тежко цес гріх карав, навіть цих людей, шо ше ни знали науки Ісуса Христа.

5.1. Перший раз, ек блудство показалоси поміж людьми та й обгорнуло усіх майже людей, Бог так погнівавси на рід люцкій, так збридив собі цих грішників, шо уже тогди ни хотів знати людей і постановив усіх грішників зі сьвіта вігубити. І тиму спустив на цу земню такий страшний дошь, шо ек з коновки лилоси через сорок днів і сорок ночьий. Вода підходила мало-помало шораз вишше і вишше. Люде тікали у верхи, але уна

їх і там досегала, так, що залила і найвищі гори. Ніде ни було передь цим потопом їм ретунку-охорони! Усі вігинули!

Бог віратував лиш одну родину, що си тримала Закону Божого, — родину Ноя, що з неї потому розродилиси люди по сьвіті.

5.2. Єк по єкімос чесі люде забули за кару Божу і цес грїх нечїстоти найшовси знов між людьми у двох містах — у Содомі і Гоморі, Господь Бог, наново загнїваний, постановив ті міста сплюндрувати. Онь три рази встав'євси за ними вірний Єго слуга Авраам, та й Бог обіцевси вздержіти загладу міст, скори лиш у місті найдеси десїтьох праведних. Але й тїлько ни було. Та й тогди спустив Бог на Содому і Гомору дошь зі сірки і з вогню. І тим дошшем спалив ті міста, усу рівнину і усі урожаї, єкі були на них.

Ой, ци і у Ваших селах нима такої хати (а може, ни дай боже, і цілого села!), шо над ними би чьорна хмара гнїву Божого ни зависла?! Ой, грїм Божої кари може упасти на грїшників, єк ни спокутуют і ни поправют свого житя! Сїрченим вогнем з неба Бог типер грїшників ни карає, але гиршов і страшнїшнов та кара, що грїшника у вічности жде! А й на цїм сьвіті Бог чесом грїшника карає, і то найбирше за нечїстоту.

Блудство габучьит христенцку родину

6. Блудство робит людем таку криуду, шо биршої годі зробити! Бо габучьит усий поредок Божий у христенцкій родині, та й зачерез це кібзує ціле жите христінина, відбирає ему ласку і благословенцтво Боже. А ни може бути биршої кривди, ек комус Божий поредок у родині знишшети і перевернути та й ласку Божу ему відоймити!

Божий поредок такий, шо жинка до чьоловіка, а чьоловік д'жинці приналежний. У светім супружестві мают уни зі собов жити та й мают любитиси.

І на цалім сьвіті така поміж людьми є Божа установа, шо лиш у супружестві светім змисловість ни є гріхом. Бог цесе позволее. А поза супружеством кождий має обов'язок, великий та й светий, — ту погану охоту, шо уна, аді, тегне его до змисловости, до пустого, стримувати та й в'езати.

Вид перших родичів, що у раю согрішили, перейшла на нас природа люцка, зупсована

та збавлена. Усередині у нас, у серци, жие, ек та гадина плюгава, змисловість. І уна-то, змисловість, аді, віроб'ює, що, ек мерзенна гадка, мерзенний позір або мерзенна бесіда увійде у нашу душу, кров недобра у нас буритси та й погана охота у нас, аді, росте. Але тій охоті христінинови ни волно попустити узди! Треби її з'езати ланцом права Божого, треби її здушити молитвов і говінем светим, треби зделеку відпудити усекі погані гадки, а й пусту бесіду на губі стримати! Треби і очі свої з'езати, аби буйно по съвіті ни бігали, та сокотитиси, ек смерти, кожного діла блудного.

Бо таке блудне діло робит з чьоловіка маржину! Душу его, шо уна є отек би ріднов сестричьков янголів небесних, шо ласков Божов окрашена, є дитинов Божов, тручее у грузь та у гній.

І то ни лиш по гілі, хоть би лиш однім, але й передь гілом, скоро лиш христінин допустит до серця, а має уподобанє у нехарі, краса его душі цалком зникає і ціла душа є уже нехарна.

6.1. У чеснім та светім супружестві христенцкім має чьоловік з жинков жити. Бо

у ним собі і любов присегають, і стають — ек Письмо Свете говорить — «одно кіло».

Та й видтак уже ніколи і нієким способом того супружества ни годитси роз'езати, ні гілом, ні гадков, ні поглядом, ні бесідов. А скоро шош до того зирваня йде, омражее свету тайну супружества.

Чьоловік, шо любить енчу жинку, робит свої жинці криуду. Бо зневажее та й за ніц має цесу присегу, шо жинці передь Господа Бога зробив. А жинка, шо другого любить, робит страх велику криуду свому чьоловікови. Бо уна ему присігала, шо буде его женов.

Він у светім супружестві має мати у хаті жинку, а почерез блудство жинки ни жинку, а негідницю у хаті держит! А цес знов, шо у свету тайну супружества вдераеси та й між чьоловіка і жинку входить, — ци він мушшена, ци жинка, — то їм обоїм робит страшну криуду. Бо їх цілу хату мерзит та й обкрадає їх з того, шо мають найціннішого і найдорошшого. А ек він до того ше й сам з'езаний светов тайнов супружества, то тогди у обі хаті блудство вносит та й обі з ласки Божої обкрадає!

6.2. А може си найти й таке супружество, шо собі одно одному на усе дозволеют! Ба

трафитси і такий, шо єму уже хиба гет чисто діявол розум відобрав, шо він каже: «Шо то ми за жинка, шо ни має любасів!». Страх погана то і дурна бесіда! А уже й ни знати, ек за таке супружество говорити, бо таке хиба mezi маржинов може бути, а ни mezi людьми, та й до того ше mezi такими мудрими людьми, ек гуцули!

Бо супружество ціле стоїт на Законі Божім та й є светов річюв. І так, ек ни годитси гній у церкву уносити, так само ни годитси уносити гріха у супружество.

Супруги мают себе так любити і так себе шінувати, ек Христос Спаситель полюбив і пошінував Церькову свету.

Супруги є образом того светого злучіня, еке є поміж Ісусом Христом, светим кнезем небесним, а Церьквов светов. А Церькова света є зібранем усіх светих та праведних душ люцких. Тимунь чьоловік має светий обов'єзок дбати тиж і за душу жинки та й сокоти її вид усекого гріха, так, ек жинка для чьоловіка. А чюжему на гріх звоleti є дуже великим гріхом. І гріха ни заказувати є тиж гріхом, шо чюжим гріхом називатси. Тиму «чужим» називатси, бо таков дорогов один другому помагає до гріха, тиму й за цес гріх

другого сам передь Богом відповідає. Тим май бирше чьоловік і жинка відповідают за ті гріхи, шо їх одно одному ни боронит. (Так тиж відповідає стариня за гріхи своїх гітий.)

Зрештов, у супружестві светім ек супруги собі присегают, то ни лиш одно одному, а Богу Усевишному присегают і нієким способом вид цеї присеги ни можут себе обвілнити. А скори цу присегу супруги лом'ют, то кромі блудства мают ше й гріх зломленої присеги. Такий самий гріх, ек чьоловік, шо зачьитаний, а п'є.

І на цес гріх нима нієкої вимівки.

Ніколи, на світі ніколи ни годитси робити его, а навіть ни годитси гадков за него гадати ци серцем его багнути!

6.3. Дав Бог супругам гіти — то Єго ласка, шо її треба удечьно приймити, а борони боже спирати еким-небудь способом.

Ни дав Бог гітий — то така уже, видкоси, Єго света волечька. І ни мают супруги шо инакшого робити, ек тоту свету волечьку принети.

І така жинка, шо ни чьинила ше, шо ни переходит, ни має си чьо' боети. Уна може бути передь Бога гідніша, ек така, шо гіти

має. Най лиш гріха сокотитси та най ни слушає пустої, дурної бесіди екоїс там черівниці, шо каже: «Жди, меш на тім світі гіти їсти!».

Блудство усіди є страшним гріхом.

Дивиси, ек ціле жите христінинови кібзує. Доки си цес гріх ни утиснув у хату, мирно у ній христени собі жиют. Поміж ними любов та згода. Чьоловік жинку, а жинка чьоловіка любить; гіти ростут у Законі Божім та й у Божім благословенію. Цала хата та й ці, шо у ній жиют, милі передь Богом, ек ця присада, шо здорові та й солодкі еблука родит.

Боже благословеніє лежит на цілій хаті, на всіх, шо у ній жиют, і на усій їх праці.

Легіні у цій хаті — то христенцкі молодеки, здорові та моцні; уміют і Богови помолитиси та чесно працювати. І для старині є помочев та й потіхов. Колис ті молодеки будут і дедами добрими. І будут знати по-христенцки жинки свої любити та по-христенцки гіти вічувати.

Гівчьита у тій хаті — то сніські янголі чемні, Богови та й людем милі. Хто таку гівчьину озме, буде мати дома бирший, ніж великий, маєток. Бо у хату уна ему принесе шісте і гаразд. І працев шпаровистев та тверезостев дороб'еси маєтку, а їх жите буде мир-